

ALKOHOLITUTKIMUS-
SÄÄTIÖ

2002
VUOSIKERTOMUS

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

2002

VUOSIKERTOMUS

LINTULAHDENKUJA 4, 00530 HELSINKI
PL 220, 00531 HELSINKI

<http://www.alkoholitutkimussaatio.fi>

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

Hallitus 2002–2004

PUHEENJOHTAJA

Kari Lagerspetz, professori

VARAPUHEENJOHTAJA

Klaus Helkama, professori

JÄSENET

Jarkko Eskola, ylijohtaja, osastopäällikkö

Matti Huttunen, professori

Janne Kivivuori, tutkimusjohtaja

Mika Scheinin, professori

Jussi Simpura, tilastojohtaja

Pekka Sulkunen, professori

Jaakko Uotila, toimitusjohtaja

Työvaliokunta 2002–2004

PUHEENJOHTAJA

Kari Lagerspetz, professori

JÄSENET

Klaus Helkama, professori

Mika Scheinin, professori

Pekka Sulkunen, professori

ASIAANTUNTIJAT

Marja Holmila, tutkimusprofessori

Kalervo Kiiänmaa, tutkimusprofessori

SIHTEERI JA TUTKIMUSJOHTAJA:

Kari Poikolainen, dosentti

SISÄLLYS

Yleiskatsaus	<i>1</i>
Hallinto	<i>1</i>
Tutkimustoiminta	<i>2</i>
Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet	<i>2</i>
Apurahat	<i>13</i>
Varsinaiset apurahat	<i>13</i>
Pro gradu –palkinnot	<i>13</i>
Tutkimussopimusapurahat	<i>14</i>
Muu toiminta	<i>15</i>
Muu toiminta kotimaassa	<i>15</i>
Kansainvälinen yhteistyö	<i>15</i>
Talous	<i>17</i>
Säätiön toimintaan liittyviä julkaisuja	<i>17</i>

YLEISKATSAUS

Kertomusvuoden aikana julkaistiin Alkoholitutkimussäätiön rahoittamia väitöskirjoja kolme ja kansainvälisen arviointinnettelyn läpikäyneitä artikkeleita 10. Viiden-toista tutkimussopimushankkeen rahoitusta jatkettiin. Neljästä uudesta hankkeesta solmittiin sopimus. Jälkimmäisistä kolme kohdistuu alkoholiin ja yksi huumeiden käyttöön. Etnografisesti tutkitaan alkoholin käytön epävirallista kulttuurista sääntelyä ravintolaympäristössä. Painopisteinä ovat nuorten aikuisten humalahakuisuus, alkoholi elämäntavan osana ja juomisen sääntely ravintolassa. Toisessa hankkeessa kuvataan etnografisin menetelmin suonensisäisesti huumeita käyttäville henkilöille palveluja antavien terveysneuvontapisteiden toimintaa ja selvitetään, miten huumausainepoliittiset päämäärät ja hoitototeologiset lähtökohdat näkyvät käytännön hoitotyössä ja asiakkaiden ja työnte-

kijöiden käsityksissä. Soluviljelmien, koeläinten, koehenkilöiden ja potilasaineistojen avulla tutkitaan alkoholin muuntamien fosfolipidien merkitystä sekä liiallisen alkoholin käytön aiheuttamissa maksa-, sydän- ja muissa elinvaurioissa että kohtuullisen alkoholin käytön aiheuttamissa valtimoiden kovettumista vähentävissä muutoksissa kahdella tasolla: geeniekspressiossa ja proteiinituotannossa. Eläinkokein selvitetään, mitkä välittäjäainejärjestelmät ja aivoalueet osallistuvat morfiinille ja muille opioideille herkistymiseen ja miten niille herkistyminen vaikuttaa alkoholinkulutukseen. Säätiön, WHO:n ja kansainvälisen tutkijaryhmän yhteistyönä syntynyt, kehitysmaiden alkoholioloja koskevan hankkeen raportti *Alcohol in developing societies: a public health approach* julkaistiin säätiön kirjasarjassa.

HALLINTO

Säätiön hallituksen kokoonpano oli kertomusvuonna, joka oli kolmivuotiskauden ensimmäinen, seuraava: sosiaali- ja terveysministeriön nimittämät jäsenet: ylijohtaja, osastopäällikkö *Jarkko Eskola*, professori *Mika Scheinin* ja tilastojohtaja *Jussi Simpura*; opetusministeriön nimittämät jäsenet: professori *Klaus Helkama*, professori *Matti Huttunen* ja

professori *Pekka Sulkunen*; tieteellisten seurain valtuuskunnan nimeämät jäsenet: tutkimusjohtaja *Janne Kivivuori* ja professori *Kari Lagerpetz*; Alko Oy:n nimeämä jäsen: toimitusjohtaja *Jaakko Uotila*. Hallituksen puheenjohtajana on ollut *Lagerpetz* ja varapuheenjohtajana *Helkama*.

Työvaliokuntaan ovat kuuluneet hallituksen jäsenet *Helkama, Lagerspetz, Scheinin* ja *Sulkunen*. Puheenjohtajana on ollut *Lagerspetz*. Asiantuntijoina olivat tutkimusprofessori *Marja Holmila* ja tutkimusprofessori *Kalervo Kiianmaa*. Tutkimusjohtajana ja sihteerinä toimi *Kari Poikolainen*. Tilintarkastajina olivat KHT

Yrjö Tuokko (varalla KHT *Aarne Koivikko*) ja KHT *Raimo Saarimäki* (varalla KHT *Timo Tuokko*). Taloudenhoitajana oli *Hannu Lindroth*.

Hallitus kokoontui kaksi kertaa ja työvaliokunta kolme kertaa.

TUTKIMUSTOIMINTA

Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet

Säätiön ohjelmaan sisältyvät tutkimukset ovat kehittyneet seuraavasti:

136 *Alkoholin suurkulutuksen aiheuttamat proteiinimodifikaatiot*. Projektin tarkoituksena on ollut selvittää alkoholin aineenvaihdunnan aiheuttamaa proteiinien modifioitumista ja näiden reaktioiden merkitystä alkoholin aiheuttamien kudonvaurioiden patogeneesissä *in vivo*. Tavoitteena on myös ollut kehittää tällaisiin sitoutumisreaktioihin perustuvia menetelmiä alkoholisairauksien tutkimiseen. Työssä on osoitettu asetaldehydistä ja lipidien peroksidaatiosta peräisin olevien aldehydien (malondialdehydi) ja 4-hydroksinonenyylin muodostavan sidoksia (addukteja) alkoholin suurkuluttajien kudoksissa ja verenkierron proteiineissa. Adduktien muodostumista alkoholin suurkuluttajilla esimerkiksi maksassa voidaan nähdä jo ennen valomikroskooppisesti havaittavia histologisia muutoksia. Adduktimuodostuksella on ilmeisesti tärkeä osuus alkoholin aikaansaamien kudonvaurioiden syntymekanismina, muun muassa maksakirroosissa. Äskettäisten tulosten perusteella

myös alkoholin aiheuttamia vaurioita aivoissa, lihaksistossa ja suolistossa voidaan selittää proteiinien toiminnan ja rakenteen häiriintymisellä adduktien muodostuksen kautta. Alkoholin käyttö runsasrasvaisen dieetin ja ns. oksidatiivista stressiä potentioivien kofaktorien (muun muassa raudan ylimäärä) kanssa aiheuttaa runsasta reaktiivisten aldehydien muodostumista ja kudonvauriota. Työssä on äskettäin myös todettu, että foolihapon puute lisää etanolin kudostoksisuutta. Proteiinien modifioituminen elimistössä alkoholin suurkulutuksen seurauksena stimuloi immunologisia vasteita, joiden perusteella on kehitetty menetelmiä sitoutumisen mittaamiseen alkoholin suurkuluttajilla. Vuoden 2002 aikana projektiin liittyvästä työstä on pidetty yhdeksän kotimaista esitelmää ja kaksi esitelmää ulkomailla. Hanke on päättynyt. Tutkija: *Onni Niemelä*, Etelä-Pohjanmaan keskussairaala ja Tampereen yliopiston kliinisen kemian laitos.

155 *Alkoholiriippuvuuden hoidon tehostaminen naltreksonilla*. Kyseessä on satunnaistettu kaksoissokkona toteutettu kliininen lääketutkimus, jossa tutkittiin opiaatinsalpaajan tehoa alkoholiriippuvuuden hoidossa. Tutkimuslääkkeenä käytettiin suun kautta kerran vuo-

rokaudessa otettavaa naltreksonia tai sen lumetta. Potilaat osallistuiivat Järvenpään sosiaalisairaalassa strukturoituun kognitiiviseen retkahduksia estävään tai raittiuteen tähtävään supportiiviseen hoito-ohjelmaan. Tutkimukseen osallistui 121 alkoholiriippuvuuden diagnostiset kriteerit täyttävää potilasta, seuranta-aika oli 8 kuukautta ja hoidon vaikutusta arvioitiin potilaiden alkoholinkäytön ja retkahdusten perusteella. Tutkimus alkoi toukokuussa 1997 ja potilaskoodit avattiin vuoden 1999 alussa. Tutkimuksessa todettiin kognitiivisessa terapiassa olleiden ja naltreksonia saaneiden potilaiden retkahtavan merkittävästi harvemmin kuin verrokkiryhmien. Tutkimuksen tuloksia on raportoitu useassa kansainvälisessä kokouksessa ja julkaisussa. Tutkimusmateriaalin yksityiskohtaiset analyysit ja julkaisutyöt jatkuvat edelleen. Tutkija: *Pekka Heinälä*, Alkoholitutkimussäätiö.

156 *Päihdepalveluiden määrän ja rakenteiden vaihtelu kunnissa.* Tutkimus kohdistuu päihdehuollon palvelutuotannon määrien ja niiden palvelukokonaisuuksiksi rakenteistumisten tarkasteluun muutamassa sekä määrältään että palvelurakenteiltaan erilaisiin ratkaisuihin päätyneessä kunnassa. Palvelurakenteiden lisäksi tarkastellaan niitä argumentaatioprosesseja, joiden kautta kunnat ovat nykyisiin palvelurakenteisiinsa päätyneet. Samoin tarkastellaan niitä prosesseja, joissa yleisellä poliittikka- ja strategiatasoilla muotoutuneet palveluiden tarjonnat ovat operationaalistuneet käytännön toiminnoiksi. Kertomusvuoden aikana opinnäytetyöksi tarkoitettua tutkimusraportin käsikirjoituksen laatiminen jatkui. Aiheesta pidettiin kolme esitelmää kotimaassa. Tutkija: *Jukka Heinonen*, A-klinikkasäätiö.

160 *Potilaiden alkoholin käytön hallinnan pystyvyysodotusten yhteys sairaalahoitojakson jälkeiseen selviytymiseen.* Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia 1) kognitiivisessa hoidossa olevien potilaiden alkoholin käytön hallinnan pystyvyysodotusten yhteyttä hoidon jälkeiseen päihteiden käyttöön, 2) tutkia sairaalahoitojakson aikaisen alkoholin käytön hallinnan pystyvyysodotusten muutosten yhteyttä hoitojakson jälkeiseen päihteiden käyttöön ja 3) tarkastella suomalaisten päihdeongelmaisten juomisriskitilanteita. Potilasaineiston (N=100) keruu aloitettiin maaliskuussa 1996. Seurantatiedot kerättiin postikyselynä 6 ja 12 kuukautta hoidon päättymisen jälkeen. Tiedonkeruu saatiin kokonaisuudessaan päätökseen vuoden 1998 loppuun mennessä. Vuonna 1999 aineisto analysoitiin ja tutkimusraportti kirjoitettiin. Lisensiaattityö Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitokselle valmistui vuonna 2001. Tutkimuksesta julkaistaan vielä artikkeli. Hanke on päättynyt. Tutkija: *Tarja Kallio*, Järvenpään sosiaalisairaala.

162 *Bentsodiatsepiinivieroitustutkimus.* Tutkimuksen tarkoituksena on arvioida alkoholi- ja bentsodiatsepiiniriippuvaisille tai pelkästään bentsodiatsepiineista riippuvaisille potilaille tarkoitettua vieroitushoito-ohjelman tehoa. Koeryhmään satunnaistetut potilaat saivat strukturoidun hoito-ohjelman mukaista hoitoa Kettutien A-poliklinikalla, vertailuryhmän hoitona oli A-klinikoiden vakiintunut käytäntö. Tutkimukseen otettiin 80 potilasta, ja hoidon seuranta-aika oli 12 kuukautta. Tutkimuksen aineiston analysointi on meneillään ja raportointi on aloitettu. Tutkija: *Helena Vormo*, A-klinikkasäätiö, Kettutien A-poliklinikka.

164 *AA-perustainen alkoholismiterapia. Tutkimus terapiatyöntekijöiden ja potilaiden vuorovaikutuksesta.* Hankkeessa tarkasteltiin terapeuttien ja potilaiden vuorovaikutusta AA-perustaisessa alkoholismiterapiassa eli myllyhoitossa. Tutkimuksissa analysoitiin potilaiden ja terapeuttien ja muun henkilökunnan konkreettista, toteutuvaa vuorovaikutusta keskustelukäytäntönä etnometodologisen keskusteluanalyysin (CA) ja etnografian menetelmin. Ääni- ja kuvatallenteita terapiaistunnoista ja henkilökunnan hoitosuosituskokouksista oli yhteensä noin 40 tuntia. Hankkeesta on jo aiemmin valmistunut etnografinen pro gradu -tutkielma hoitolaitoksesta (Anna Leppo) ja useita artikkeleita ja esitelmää vertaisterapiasta ja ammattilaisten kokouksista (Ilkka Arminen). Kertomusvuonna (2002) valmistui hankkeen viimeinen osa, hoitoideologian ja vuorovaikutuksen suhdetta ryhmäterapiassa tutkiva väitöskirja ”Kertominen terapian välineenä”. Hanke on päättynyt. Tutkijat: *Ilkka Arminen*, Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos, *Mia Halonen*, Helsingin yliopiston suomen kielen laitos ja *Anna Leppo*, Helsingin yliopiston sosiologian laitos.

166 *Valvonnasta hallintaan.* Tutkimuksessa käydetään alkoholipolitiikkaa ja sitä lähellä olevia ilmiöitä kurkistusaukkona suomalaisen yhteiskunnan hallintalogiikan muuttumiseen 1950- ja 1960-luvuilla. Lähtökohtana on olettaa alkoholipolitiikan uudistamisen ”epäonnistumisen” 1950-luvulla ja ”onnistumisen” 1960-luvulla heijastavan laajemminkin tätä pitkää siirtymäkautta. Vuonna 2002 ilmestyi Matti Peltosen 1950-lukua kartoittava tutkimus ”Remua ja ryhtiä. Alkoholiot ja tapakasvatus 1950-luvun Suomessa”. Hanna Kuusen väitöskirja alkoholista 1960-lukulaisen

identiteettityön välineenä jätettiin tarkastettavaksi loppuvuodesta kuten myös Eerik Tarnaalan pro gradu -työ. Loput hankkeen tuloksista julkistetaan vuoden 2003 alussa. Tutkija: *Matti Peltonen*, Helsingin yliopiston yhteiskuntahistorian laitos.

168 *Suomalaisen alkoholijärjestelmän ja hyvinvointivaltion muuttunut suhde.* Tutkimus kohdistuu suomalaisen hallintojärjestelmän ja alkoholijärjestelmän samanaikaisiin muutoksiin. Vertaamalla muutosten taustalla olleita tietopohjia ja asiantuntijaorganisaatioita voidaan esittää tulkinta siitä, ovatko alkoholijärjestelmän ja suomalaisen hallintojärjestelmän muutos olleet yhteneviä vai erillisiä prosesseja. Tutkimus keskittyy Suomeen, mutta sisältää myös pohjoismaista kehitystä kartoittavan jakson. Tutkimus tehdään yhteistyössä Pohjoismaisen päihdetutkimuslautakunnan kanssa. Kertomusvuonna hanke oli käsikirjoitusvaiheessa. Tutkija: *Mika Alavaikko*, Alkoholitutkimussäätiö.

169 *Aivojen histamiini ja alkoholikäyttäytyminen.* Alkoholista suosivien AA-rottien ja alkoholia välttävien ANA-rottien aivoissa havaittujen histaminergisen järjestelmän erojen merkityksen arvioimiseksi selvitettiin H3-reseptorialatyypin esiintyminen rottien aivoissa. Tutkimuksessa havaittiin eroja AA- ja ANA-rottien sellaisten H3-reseptorimuotojen ilmentymisessä, jossa on deleetio 3. solunsisäisessä osassa. Tämä voi johtaa erilaiseen signaalointiin soluissa. Koska H3-reseptori näyttää liittyvän sekä alkoholipreferenssiin että alkoholiherkkyyteen, aloitettiin myös tutkimus H3-reseptorin mahdollisista mutaatioista ihmisillä. Kahden koodaavan alueen polymorfismin esiintyminen ei poikennut alkoholisti- ja kontrollipopulaatioissa. Tutki-

musta laajennettiin reseptorigeenin promootorin alueelle ja histamiini-N-metyyltransferaasigeeniin. Tutkija: *Pertti Panula*, Åbo Akademin biologian laitos ja Helsingin yliopiston biolääketieteen laitos.

170 *Raittiusliikkeen ja -aatteen hiipuminen Suomessa toisen maailmansodan jälkeen (1945–1993)*. Tutkimuksessa tarkastellaan raittiusliikkeen ja -aatteen hiipumista Suomessa toisen maailmansodan jälkeisenä aikana. Tutkimus kohdistuu sekä raittiusliikkeen alkoholipoliittisen vaikutusvallan vähenemiseen että paikallistason yhdistystoiminnan vähenemiseen. Tutkimuksen tarkoituksena on raittiusliikkeen näkökulmasta analysoida, miten rajoittava alkoholipoliittikka mureni ja muuntui aikaisempaa epäsuoremmaksi ja hienovaraisemmaksi yksilön elämäntavan hallinnoinniksi. Yhteispuhjoismaisen, vuonna 2000 päättyneen SNAPS-projektin puitteissa on vertailtu Ruotsin ja Norjan raittiusliikkeiden alkoholipoliittista painostustoimintaa. Tutkimusraportin kirjoitus on käynnissä. Tutkija: *Katariina Warpenius*, Alkoholitutkimussäätiö.

171 *Alkoholiriippuvuuden, persoonallisuuden ja makeanmieltymyksen väliset yhteydet: makeanmieltymyksen ennustearvo naltreksonihoidossa*. Tutkimus kartoittaa makeanmieltymyksen, persoonallisuuden ja alkoholismien välisiä yhteyksiä ja sitä ennustaako makeanmieltymys naltreksonihoidon vaikuttavuutta. Tutkimuksen tarkoituksena on kehittää yksinkertainen, luotettava ja hyvin karakterisoitu makeanmieltymykseen ja tiettyyn luonteenlaatuun perustuva testi, jolla voidaan identifioida ne henkilöt, jotka paremmin reagoivat opioidiantagonistilääkitykseen. Makeatesti on kehitetty kansainvälisenä yhteistyönä. Tutkimus

käynnistyi vuoden 1999 alussa ja aineiston kerääminen päättyi kertomusvuonna. Analyysit osoittavat, että alkoholistit, jotka pitävät makeasta, hyötyvät naltreksonihoidosta enemmän kuin verrokkit. Persoonallisuuden, makeamieltymyksen ja hoitoennusteen välillä ei havaittu yhteyttä. Tutkimusaineiston yksityiskohtainen raportointi jatkuu. Tutkijat: *Hannu Alho* ja *Esti Laaksonen*, Kansanterveyslaitos.

172 *Suomen huumehoito murroksessa*. Tutkimuksessa tarkastellaan huumeaineiden käyttäjien hoitoa Suomessa. Hankkeessa selvitetään hoitojärjestelmän nykytilaa ja seurataan sen muotoutumista. Keskeinen tutkimusongelma on huumehoidon palvelujärjestelmän organisaatio ja hoitoon liittyvä tietotaito. Tutkimusaineisto koostuu neljällä paikkakunnalla (Helsinki, Kuopio, Nokia, Turku) tehdyistä terveydenhuollon, sosiaalitoimen ja nuorisotoimen ammattihenkilöstön teema-haastatteluista sekä keväällä 2000 tehdystä kyselytutkimuksesta (N=1175). Vuonna 2001 keskityttiin aineiston analysointiin ja tutkimusraportin kirjoittamiseen. Alustavien tulosten mukaan näyttää siltä, että ammattihenkilöstön huumeisiin liittyvässä tietotaidossa on sekä paikkakuntaakohtaisia että toimijatasoisia eroavuuksia. Lisäksi huumeaineisiin liittyvä koulutus on ollut suhteellisen vähäistä ja koulutusta on toivottu lisää. Työ on keskeytynyt tilapäisesti äitiysloman vuoksi. Tutkija: *Kristiina Kuussaari*, Turun yliopiston sosiologian laitos.

173 *Vapaa-ajan toiminnan edistäminen sosiaalisen tuen avulla laitoshoidossa olleiden päihdeongelmaisten keskuudessa*. Lukuisat tutkimukset osoittavat, että sosiaalinen tuki toipumiselle on tärkeimpiä hoidon jälkeistä selviyty-

mistä selittäviä tekijöitä. Olennaista on myös löytää tyydyttäviä toiminnallisia vaihtoehtoja päihteiden käytölle. Tämän kokeellisen tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millä tavoin laitoshoidossa olleiden päihdeongelmaisten sosiaalista tukea ja vapaa-ajan toimintaa voitaisiin parhaiten edistää. Tutkimuksessa verrattiin yksinkertaisten ohjeiden ja verkostopohjaisten tukitoimenpiteiden tehoa koehenkilöiden (N=100) selviytymistä edistävinä tekijöinä. Tutkimus toteutettiin Järvenpään sosiaalisairaalassa. Kertomusvuoden aikana jatkettiin aineiston analyysiä ja aloitettiin tulosten raportointi. Työ keskeytettiin väliaikaisesti viran hoidon takia. Tutkija: *Anja Koski-Jännes*, Kuopion yliopisto.

175 *Näyttöön perustuvien alkoholiriippuvuutta koskevien hoitomuotojen satunnaistettu vertaileva tutkimus: disulfiraami, naltreksoni ja akamprosaatti alkoholiriippuvuuden hoidossa.* Tutkimuksella on kaksi päämäärää: 1) parantaa alkoholiriippuvuuden hoidon laatua muodostamalla kolme selkeisiin ohjeisiin perustuvaa alkoholiriippuvuuden hoitomuotoa, jotka perustuvat näyttöön ja jotka ovat sovellettavissa A-klinikka- ja terveyskeskustasolle ja 2) verrata kolmen erilaisen näyttöön perustuvan alkoholiriippuvuuden hoitokokonaisuuden tehoa alkoholiriippuvuuden hoidossa: hoitokokonaisuudet rakentuvat valvotun disulfiraami-, naltreksoni- ja akamprosaattilääkityksen ja kognitiivisen terapian ympärille. Potilaiden satunnaistaminen tutkimukseen aloitettiin elokuussa 2000. 220 potilasta 240:stä on rekrytoitu. Tutkija: *Esti Laaksonen*, Turun terveystoimi.

177 *Huumeet ja teknokulttuuri.* Tutkimuksessa selvitetään muotihuumeiden käyttöä Helsingissä. Tutkimus keskittyy erityisesti 1990-

lukuun ja ns. tekno/ravekulttuuriin, jossa ekstaasin ja amfetamiinin käyttö oli ja on yleistä. Tarkoituksena on avata suomalainen näkökulma tähän muualla Euroopassa, erityisesti Britanniassa valtavan suosion saavuttaneeseen ilmiöön. Tutkimuksessa on mukana myös historiallinen ulottuvuus, jossa verrataan 1990-luvun teknokulttuuria 1960-luvun kannabiskulttuuriin. Tutkimuksessa esitetään neljä keskeistä tutkimuskysymystä: 1) huumeiden käyttöön liittyvän kulttuurin tutkimus, 2) huumeiden käyttöön liittyvän erillis- ja alakulttuurin tutkiminen kahden huumeaallon kautta, 3) teknokulttuurin ja valtakulttuurin kosketuspintojen ja niiden erojen tutkiminen ja 4) teknokulttuurin muodostaman käyttäjäverkoston tutkiminen. Tutkimusaineistot koostuvat laajasta haastattelusta, laajasta kyselystä sekä poliisin arkistoista ja rekistereistä. Aineisto on kerätty ja sen analysointi aloitettiin kertomusvuoden alussa. Alustavista tuloksista raportoitii 17 esitelmässä kotimaassa sekä yhdessä esitelmässä ulkomailla. Tutkija oli kuluneen vuoden ajan muissa tehtävissä. Tutkija *Mikko Salasuo*, Alkoholitutkimussäätiö.

178 *Aminohappovälittäjien merkitys alkoholiriippuvuuden kehityksessä.* Alkoholiriippuvuuden kehittymisen uskotaan perustuvan alkoholin vahvistaviin vaikutuksiin. Koska dopaminergisten mekanismien tutkimukset ovat tuottaneet alkoholin vahvistavista vaikutuksista ristiriitaisia ja vaikeasti tulkittavia tuloksia, myös muita hermostollisia mekanismeja on syytä tutkia. GABA- ja glutamaattireseptoreiden on osoitettu olevan herkkiä alkoholille, mutta aminohappovälitteisten neuronien merkitys alkoholin vahvistavien vaikutusten kannalta on jäänyt vähälle huomiolle. Tämän tutkimuksen tarkoitukse-

na on selvittää aminohappovälitteisten, GABAergisten ja glutamatergisten, mekanismien merkitystä alkoholin vahvistavissa vaikutuksissa ja alkoholin juomisen säätelyssä. Tutkimuksessa käytetään runsaasti alkoholia juovia AA- ja vähän juovia ANA-rottakantoja. Mikrodialyysitekniikan avulla niissä selvitetään alkoholin vaikutusta GABA:n ja glutamaatin vapautumiseen ns. mielihyväradan tumakkeissa. Radan eri komponenttien merkitystä tutkitaan selvittämällä niiden vaurioittamisen vaikutusta AA-rottien alkoholin juomisen oppimiseen ja vakiintuneeseen juomiskäyttäytymiseen sekä ko. mekanismien manipulaation vaikutusta eläinten vapaaehtoiseen alkoholin juomiseen. Lisäksi selvitetään naltreksonin juomista vähentävän vaikutuksen hermostollista perustaa. Tutkijat: *Päivi Tuomainen* ja *Meri Koistinen*, Kansanterveyslaitos.

179 *Vapaus ei sopinutkaan suomalaisille. Tutkimus lehdistön ja toimittajien suhteesta päihdeongelmiin vuosina 1993–2000.* Alkoholipoliitiikan uudet institutionaaliset järjestelyt 1990-luvulla purkivat pitkään jatkuneen jännitteen rajoittavan ja vapautta vaativan alkoholipoliitiikan välillä. Lehdistö oli odottavalla kannalla, kunnes 1999 keväällä käynnistyi järjestys- ja turvallisuusnäkökulmaa korostava kirjoittelu alkoholi ongelmista. Tutkimuksessa kysytään, mitä merkitsee päihdeiden uudenlainen määrittely ongelmaksi mediajulkisuudessa. Tutkimuksessa jaetaan, millaisiin kategorioihin ja ryhmiin ongelmat liitetään, ovatko kategorisoinnit diskriminoivia, jotka toimivat ongelmien määrittelijöinä ja onko määrittelyissä rakentuva sosiaalinen todellisuus yhdenmukainen vai moniääninen eli tapahtuuko päihdeongelmien tunnistaminen yhteisymmärryksessä vai eri intressiryhmien

välisinä merkityskamppailuina. Tutkimuksessa tuotettavan tiedon pohjalta voidaan tehdä päätelmiä siitä, millaisia institutionaalisia, sosiaalisia ja moraalisia tehtäviä yhteiskunnan eri toimijat ovat rakentamassa alkoholikontrollille (julkisuuden suodattamana) ja mitä seurauksia tällä on yhteiskunnan sosiaaliselle järjestykselle. Tutkimus muodostaa osan tutkimusprojektista ”Julkijuomisen ongelmien, moraalisaatteen ja uudet sosiaali- ja kontrollipoliittiset ohjelmat”, joka sisältää edellä esitetyn mediatutkimuksen ohella kolme muuta osalohkoa: 1) julkijuomisen lainsäädännöllinen säätely, 2) poliisi ja julkijuomisen ongelmien kenttä, ja 3) viranomaisten keskinäinen työnjako alkoholi ongelmien ehkäisyssä, säätelyssä ja hoidossa. Tutkimusaiheesta pidettiin kertomusvuonna yksi esitelmä kotimaassa ja kolme ulkomailla. Tutkija: *Jukka Törrönen*, Alkoholitutkimussäätiö.

180 *Alkoholin riskikuluttajien farmakologinen mini-interventio: alkoholinkulutuksen vähentäminen naltreksonilla ja mini-interventiolla.* Tutkimuksen tavoitteena on vähentää suurkuluttajien alkoholinkäyttöä ja siten ehkäistä ennalta alkoholin suurkulutuksesta aiheutuvia sairauksia ja haittoja. Tutkimus toteutetaan lumekontrolloituna satunnaistettuna kliinisenä lääkeainetutkimuksena, jossa verrataan kolmen erilaisen naltreksoniannoksen tehoa yhdistettynä mini-interventioon. Tutkimuksessa selvitetään eroavatko hoitoryhmät toisistaan seuraavissa asioissa: käytetty alkoholimäärä, retkahdukset, hoidossa pysyminen, subjektiivisesti koettu hyvinvointi, muutokset henkilöiden toiminnallisessa tasossa ja alkoholinkulutusta osoittavissa laboratorio-kokeiden tuloksissa. Tutkimukseen osallistuu yhteensä 160 vapaaehtoista miestä tai naista. Tutkimus tehdään monikeskustutkimuksena

ja siihen osallistuvat rekrytoidaan työterveyshuollon asiakkaista. Tutkimus alkoi joulukuussa 2000, potilaiden rekrytointi jatkuu edelleen ja sen arvioidaan päättyvän vuoden 2003 lopussa; toistaiseksi tutkimukseen on saatu rekrytoitua 112 potilasta. Tutkija: *Hannu Alho*, Kansanterveyslaitos.

181 *Huumeiden käyttäjien alakulttuurit Virossa.* Lähtökohtana on oletus siitä, että tärkeimmät huumeiden käyttöä määräävät tekijät ovat sosiaalisia: huumeekulttuuri ja kontrollijärjestelmä. Tavoitteena on vertailla neljää eri aineita käytävää ryhmää. Aineet ovat herooini, amfetamiini, kokaiini ja kannabis. Ryhmän arvojen ja normien oletetaan määräävän aineen käyttöä. Menetelmänä on kvalitatiivinen haastattelu ja osallistuva havainnointi. Tutkittavat ilmiöt ovat: sosiaalistuminen alaryhmään, huumeille annetut merkitykset ja riippuvuuden kehittyminen. Lisäksi tarkoitusta on löytää kulttuurisia olosuhteita, joissa ”stepping stones” -teoria toimii. Kuluneen vuoden aikana haastateltiin seitsemän kannabiksen, kahdeksan herooinin ja 12 amfetamiinin käyttäjää. Haastatteluja analysoitiin ja alustavia tuloksia esiteltiin kansainvälisissä kokouksissa. Lisäksi haastateltiin neljää hallinto- ja hoitoalan avainhenkilöä ja laadittiin sen perusteella käsikirjoitus. Tutkija: *Airi-Alina Allaste*, Alkoholitutkimussäätiö.

182 *Retkahtamisen neurobiologinen perusta.* Päihdehakuisuus ja toistuvat retkahtamiset, relapsit, ovat tyypillisiä päihderiippuvuudelle. Stressi, päihteelle altistuminen ja päihteen käyttöön yhdistyneet ehdollistuneet ärsykkeet voivat aiheuttaa retkahtamisen kauankin päihteen käytön ja fyysisten vieroitusoireiden loputtua. Retkahtamisen farmakologisten ehkäisy menetelmien kehittäminen edellyttää

ilmiön neurobiologian ymmärtämistä. Aivojen välittäjäaineista dopamiinin tiedetään säätelevän retkahtamisalttiutta. Eräät uusimmat tutkimukset ovat korostaneet glutamaatin ja erityisesti AMPA-tyyppisten glutamaattireseptorien merkitystä. Tässä tutkimuksessa keskitytään retkahtamiseen liittyviin ehdollistumisilmiöihin. Retkahtamisen koe-eläinmallien avulla selvitetään ja verrataan dopaminergisen ja glutaminergisen hermovälityksen merkitystä ehdollistuneiden ärsykkeiden laukaisemassa retkahtamisessa, joka liittyy suonensisäisen kokaiinin ja amfetamiinin käyttöön sekä alkoholin juomiseen. Erityisesti pyritään selvittämään, pystytäänkö retkahtamisalttiutta vähentämään glutamaattireseptorien salpaamisella. Tutkija: *Pia Bäckström*, Kansanterveyslaitos.

183 *Aivojen välittäjäainereseptorit alkoholi- ja huumeriippuvuuden uusissa malleissa.* Etanolin on osoitettu vaikuttavan moniin aivojen hermoviestinvälitysjärjestelmiin. Keskushemoston yleisin kiihoittava välittäjäaine on glutamaatti. Etanoli estää glutamaatin vaikutuskohtien, reseptorien, toimintaa, millä on arveltu olevan merkitystä etanolin vaikutusten välittymisessä yksinkertaisesta humalavaikutuksesta (hermotoiminnan lamaus) aina monimutkaisiin kognitiivisiin, esimerkiksi muistia vaativiin, toimintoihin asti. Eri tyyppiset glutamaattireseptorit eroavat alkoholiherkyydessään. Hermosolujen liitoskohtien, synapsien, ns. AMPA-reseptorien lukumäärän ja alayksikkökoostumuksen on ajateltu voivan mukautua alkoholin ja huumeiden käytön aikana, kun taas NMDA-tyypin reseptorit ovat varsinkin toiminnallisesti herkkiä alkoholin estävälle vaikutukselle. Tässä tutkimuksessa käytetään hyväksi erilaisia hii-rikantoja, joiden reseptorialayksikkökoostu-

mukset eroavat toisistaan sen selvittämiseksi miten etanoli vaikuttaa eri reseptoryyppien ja alatyypin toimintaan eristetyissä hermosoluissa ja miten etanoli muuttaa hermoratajärjestelmien, kuten opioidergisten, glutaminiergisten ja dopaminiergisten järjestelmien välisiä vuorovaikutuksia. Menetelmänä käytetään pääasiassa hippokampuksen ja accumbens-tumakkeen sähköfysiologisia mittauksia jännitelukitustekniikkaa soveltaen. Tähän astisissa tutkimuksissamme selvitettiin millä mekanismeilla etanoli estää AMPA-reseptorien toimintaa eristetyillä neuroneilla. Havaitimme etanolin lisäävän reseptorien desensitisaatiota. Tarkoituksena on jatkaa näitä tutkimuksia aivoleikkeillä ja selvittää vaikuttaako sama mekanismi AMPA-reseptorien toimintaan myös synaptisessa viestinvälityksessä. Tutkijat: *Tommi Möykkynen ja Esa Korpi*, Helsingin yliopiston biolääketieteen laitos (farmakologia).

184 *Alkoholi ja naiset Suomessa 1917–1987.* Tutkimushankkeen tarkoituksena on avata 1900-luvun suomalaisten alkoholiolojen historia naisten näkökulmasta. Hankkeessa keskitytään neljään jaksoon, jotka kattavat kiinnostavimmat vaiheet ja murroskohdat. Naisia ei tarkastella yhtenäisenä ryhmänä, vaan yhteiskunnalliset hierarkiat otetaan huomioon. Tarkastellaan alkoholissa ja raittudessa muitakin aspekteja kuin kulutus ja sen aiheuttamat haitat. Tämän näkökulman tärkeyttä korostaa se, että alkoholin kulutus oli Suomessa poikkeuksellisen vähäistä 1969 lakimuutokseen saakka. Työ on alkanut aineiston keruulla. Tutkijat: *Matti Peltonen, Aija Kaartinen ja Hanna Kuusi*, Helsingin yliopiston yhteiskuntahistorian laitos.

185 *Toistuvasti rattijuopumuksesta tuomittujen henkilöiden kokemukset rattijuopumuksesta.* Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää miten toistuvasti rattijuopumuksesta tuomitut henkilöt rakentavat ja ilmentävät kokemustaan toimijuudesta kertoessaan rattijuopumuksestaan. Tutkimusaineisto muodostuu 30 rattijuopumuksesta tuomitun henkilön tutkimus- ja hoitajaksesta, jotka he ovat valinneet osaksi yhdyskuntapalvelurangaistustaan. Tutkimuksen metodinen ja teoreettinen lähestymistapa on narratiivinen. Alustavien analyysien perusteella toistuva rattijuopumus rakentuu paitsi tietoisesti otetuksi riskiksi tai virhearvioksi myös intentioksi ratkaista eri tavoin ristiriitaisia toimijuuskokemuksia. Kertojien erilaisista agenttiivisista orientaatioista (toimijuudesta luopuminen, toimijuutta korostava, jne.) huolimatta näyttää siltä, että pyrkimykset rakentuvat dysfunktionaaliksi toistamalla henkilökohtaista konfliktikokemusta. Tutkimus- ja hoitajaksojen tuottama videonauhoitettu materiaali on puoliksi saatettu tekstimuotoon. Tutkija: *Minna-Leena Pulkkinen*, Alkoholitutkimussäätiö ja Jyväskylän yliopiston psykologian laitos.

186 *Muuttuuko minä? Tutkimus päihderiippuvuudesta toipuvan asiakkaan muutosprosessista.* Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata ja analysoida päihderiippuvuudesta toipuvan muutosprosessia minäkuvan muuttumisen kautta. Tutkimuksessa selvitetään myös vuoden kestävästä yhteisöllisestä kuntoutuksen merkitystä. Tutkimusaineistona on toistettu teema-haastattelu, asiakkaiden tekemät minäkuvan-arviot sekä kuntoutusasiakirjat. Teema-haastattelujen analyysi on käynnissä. Tutkimusaineisto täydentyy kolmannella narratiivisella haastattelulla, joka tehdään 1–2 vuotta laitostuntoutuksen päättymisen jälkeen.

Osa kolmansista haastatteluista on tehty ja loput tehdään vuoden 2003 aikana. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista oli huumeiden käyttäjiä, iältään 17–36-vuotiaita ja osalla oli lapset mukana kuntoutuksessa. Tutkija: *Arja Ruisniemi*, Alkoholitutkimussäätiö.

187 Psykedeelinen huumeiden käyttö ja käyttäjän elämäkatsomus. Tutkimuksessa selvitetään huumeiden (lähinnä hallusinogeenisten aineiden) psykedeelistä käyttöä, jossa käytön motiiveissa painottuvat pelkkää hauskanpitoa ja rentoutumista korkeammat tavoitteet, kuten pyrkimykset tajunnan avartamiseen, itsetuntemukseen lisäämiseen, itsensä kehittämiseen eli todellisuuden toisenlaiseen tarkasteluun. Maailmankuvatutkimuksen avulla tarkastellaan psykedeelisen huumeiden käytön ideologiaa ja käyttäjän elämää, arvomaailmaa ja asenteita 2000-luvun Suomessa. Tutkimusaineisto koostuu kirjallisuuden lisäksi käyttäjähaastatteluista ja haastateltavien omista kirjoituksista, joita kerättiin vuonna 2002. Alustavan analyysin mukaan psykedeelisten huumeiden käyttäjät voidaan luokitella kolmeen erilaiseen ryhmään: 1) tiedemiestyypit, joilla on vahva luonnontieteellinen maailmankuva, 2) psykoterapeutit, joille oman itsen terapeuttinen tarkastelu ja tutkiskelu on tärkeää ja 3) elämäntapa(hippi)tyypit, jotka ovat kiinnostuneita muun muassa ekologisista kysymyksistä, meditaatiosta ja muista henkisyyteen liittyvistä asioista. Luokitukset menevät osittain päällekkäin. Analyysi jatkuu. Näyttää siltä, ettei psykedeelillä huumeiden käytöllä ole samanlaista vastakulttuurista merkitystä kuin sillä oli 1960-luvun hippiliikkeessä. Tutkija: *Sari Sjöberg*, Åbo Akademin uskontotieteen laitos.

188 Julkijuomisiongelmat, moraalisäätely ja uudet sosiaali- ja kontrollipoliittiset ohjelmat. Tutkimushankkeessa jäsennetään kuinka julkijuomisiongelmaa on konkreettisesti säädelty neljällä areenalla tai toimintakentällä: 1) lain-säädännön keinoin, 2) poliisin toimintaa uudelleen suuntaamalla, 3) viranomaisten yhteistyönä ja 4) mediassa. Yhtäältä tarkastelu kohdistetaan siihen, millaista toimintaa eri areenoilla julkijuomisiongelman ympärille on syntynyt: Keitä on pyritty kontrolloimaan? Mitä tavoitteita on asetettu? Mitkä tahot on velvoitettu toimimaan? Millaisin keinoin? Toisaalta tutkitaan uusien alkoholipoliittisten (sosiaalipoliittisten) ohjausmekanismien ja ohjelmien muotoutumista. Jos keskusvaltaisesti johdettu alkoholipoliittikka on hajossa, niin millaiset ohjausmekanismit ja verkostot ovat kehkeytyneet sen tilalle? Miten valtion, kuntien ja paikallistoiminnan keskinäissuhteita uudelleen organisoidaan? Mikä on toiminnan rationaalisuus sekä julkisen sektorin uudentyypisen yhteistyön että kohteen kontrollin ja vastuullistamisen kannalta? Tutkimuskohteina ovat Helsinki, Tampere ja Lappeenranta. Aineistoina käytetään erilaisia asiakirjoja, viranomaisjulkaisuja, oppikirjoja, media-aineistoja ja haastatteluja. Aineistoa analysoidaan kussakin tapaustutkimuksessa sekä informaationäkökulmasta että tulkintakehysten välisten merkityskamppailujen ja toimijoiden asemoitumisprosessien näkökulmasta. Kertomusvuonna aineistot analysoitiin ja osa aineistoista raportoitiin artikkeleina. Aiheesta pidettiin kolme esitelmää kotimaassa ja yksi ulkomailla. Tutkijat: *Jukka Törrönen* ja *Seppo Soine-Rajanummi*, Alkoholitutkimussäätiö.

189 *Alkoholi- ja huumeriippuvuuden hermostollinen perusta.* Herkistyminen on alkoholin ja huumeiden väärinkäytön syntyamiseen ja niiden käyttöön uudestaan retkahtamiseen kytketty pitkäkestoinen ilmiö. Sillä tarkoitetaan esimerkiksi alkoholin palkitsevien vaikutusten voimistumista toistuvan käytön seurauksena. Tässä tutkimuksessa selvitetään herkistymisen syntyä ja sen merkitystä alkoholin käytössä ja alkoholiriippuvuuden kehittämisessä. Keskeisenä tutkimusvälineenä käytetään alkoholia suosivia AA- ja sitä välttäviä ANA-rottakantoja. Alkoholinkulutuksen lisäksi ko. rottakannat eroavat toisistaan myös akuutisti ja toistuvasti annetun morfiinin vaikutusten suhteen. Havaitut erot luovat mahdollisuuden tutkia opiaateille herkistymisen taustalla olevia keskushermostollisia muutoksia ja niiden merkitystä kantojen välistä juomiseroa selittävinä tekijöinä sekä alkoholiriippuvuuden kehittämisessä. Tutkimuksessa saadaan tietoa siitä, mitkä välittäjäainejärjestelmät ja aivoalueet osallistuvat opiaateille herkistymiseen ja miten niille herkistyminen vaikuttaa alkoholinkulutukseen. Tutkija: *Sami Ojanen, Kansanterveyslaitos.*

190 *Haittojen vähentäminen ja matala kynnyksen suomalaisessa huumehoidossa. Etnografinen kuvaus suomensisäisten huumeidenkäyttäjien terveysneuvonnasta.* Tutkimuksessa tarkastellaan suomensisäisille huumeidenkäyttäjille suunnattua terveysneuvontapisteitoimintaa. Terveysneuvontapisteet ovat suomalaisen huumehoidon erityispalveluja, jotka on suunnattu erityisesti niille suomensisäisille huumeidenkäyttäjille, jotka edelleen käyttävät huumeaineita. Terveysneuvontapisteet edustavat aikaisemmasta poikkeavaa ja ajoittain kiistelyäkin näkökulmaa huumeiden käytön aiheuttamien ongelmien hallintaan ja ehkäisyyn. Kun huu-

mehoidon tavoitteeksi on Suomessa perinteisesti asetettu huumeidenkäytön lopettaminen ja loppuneen käytön seurauksien hoito ja hallinta, niin terveysneuvontapisteitoiminnassa kontrolli kohdistetaan aktiiviseen huumeidenkäyttöön liittyvien mahdollisten ongelmien ja haittojen hallintaan. Neuvontapisteiden toiminnan taustalla vaikuttavia toimintaperiaatteita ovat mahdollisimman matala hoitokynnys ja huumeidenkäytön aiheuttamien haittojen vähentäminen. Tällä tarkoitetaan muun muassa sitä, että neuvontapisteisiin tulevien asiakkaiden ja neuvontapisteiden työntekijöiden välisestä suhteesta on pyritty karsimaan paternalistiset elementit, kuten ammattilaiselta asiakkaalle ”ylhäältä alaspäin” tuleva neuvonta ja kaikenlainen pakottavuus. Sitoutumista päihitteettömyyteen tai muihinkaan hoidollisiin tavoitteisiin ei myöskään edellytetä palveluiden saamiseksi neuvontapisteistä. Suomessa terveysneuvontatoimintaa on tutkittu vielä hyvin vähän. Tässä tutkimuksessa terveysneuvontapisteiden toimintaa havainnoidaan ja seurataan lähietäisyydeltä, ja selvitetään, mitä terveysneuvontatyö on jokapäiväisen toiminnan tasolla. Tutkimus kohdistuu terveysneuvonnan kokonaisuuteen sosiaalisena instituutiona. Jokapäiväisen toiminnan kuvauksen ja tutkimuksen rinnalle tutkimuksessa nostetaan terveysneuvonnan viralliset päämäärät osana haittojen vähentämistä edustavaa huumeaine-politiikkaa ja matalan kynnyksen hoitoidologiaa. Tarkoituksena on selvittää, miten nämä poliittiset päämäärät ja ideologiset lähtökohdat näkyvät käytännön hoitotyössä ja asiakkaiden ja työntekijöiden käsityksissä. Hanke alkaa huhtikuussa 2003 ja kestää kolme vuotta. Tutkija: *Riikka Perälä, Alkoholitutkimussäätiö.*

191 *Alkoholin muuntamat fosfolipidit alkoholisairauksien aiheuttajana ja ateroskleroosin estäjänä.* Tutkimuksen tavoitteena on selvittää mekanismeja, joilla kohtuullinen alkoholin käyttö suojaa valtimoiden kovettumistaudilta ja toisaalta selvittää muuntuneiden fosfolipidien osuutta liiallisen alkoholinkäytön aiheuttamissa maksa-, sydän- ja muissa elinvaurioissa. Alkoholin (etanolin) läsnäollessa elimistössä runsaimmin esiintyvä fosfolipidi, fosfatidyylikoliini, muuntuu normaalin hajoamistuotteen, fosfatidihapon sijasta fosfatidyylietanoliksi, jota löytyy alkoholin käytön jälkeen mm. HDL-lipoproteiineista. Fosfatidyylietanolia sisältävät HDL-hiukkaset vaikuttavat verisuonten seinämän endoteelisoluihin ja muihin elimistön soluihin eri tavalla kuin normaalit HDL-hiukkaset. Eri määriä alkoholia kuluttavien koehenkilöiden plasman lipoproteiinien laadullisia ja toiminnallisia eroja tutkitaan tässä tutkimuksessa soluviljelymalleissa sekä koe-eläimillä. Alkoholin muuntamien fosfolipidien aiheuttamaa signaalivastetta tutkitaan sekä geeniekspression että proteiinituotannon tasolla. Fosfatidyylietanolin osuutta alkoholisairauksien synnyssä ja etenemisessä tutkitaan potilasaineiston avulla. Tutkija: *Markku Savolainen*, Oulun yliopiston sisätautien klinikka.

192 *Ravintola, sosiaalinen kontrolli ja nuorten aikuisten juomiskulttuurit.* Tutkimushankkeessa tutkitaan alkoholin käytön epävirallista kulttuurista säätelyä ravintolan kontekstissa. Ravintolat ovat keskeisiä juomatapojen, sosiaalisuuden ja yhteisöllisten siteiden näyttämöitä ja tarjoavat tiheän areenan tutkia juomista säätelävien arvojen, kontrollimuotojen ja mekanismien nykytilaa. Tutkimushanke rajautuu tutkimaan erityisesti nuorten aikuisten (n. 25–32-vuotiaat) juomatapoja ja ravin-

tolassa käyntiä. Juomatavat ymmärretään sosiaalista toimintaa jäsentävinä kulttuurisina malleina. Yhtäältä nuorten naisten ja miesten juomatapoja lähestytään ravintolakontekstissa ja kysytään, millaisina ne ilmenevät ravintolan eri tilanteissa ja konteksteissa. Millaiset tekijät ehkäisevät ja millaiset tekijät rohkaisevat humalahakuisuutta ravintolassa? Millä tavoin nuoret aikuiset juomatavoillaan ilmaisevat itseään ravintolassa? Millaista itse-säätelyä ja toisten harjoittamaa säätelyä juomiseen ravintolassa kohdistetaan? Toisaalta ravintolassa käymistä lähestytään osana nuorten aikuisten elämäntapaa ja kysytään, millä tavoin ravintolassa seurustelu, juominen ja/tai ruokaileminen liittyvät nuorten aikuisten elämäntapoihin. Miten ravintolassa käyminen ylläpitää arkea ja sen sosiaalisuutta tai rikkoo sitä? Keiden kanssa, milloin ja miksi ravintolaan mennään? Miten ilta etenee? Miten yksityistilaisuuksissa tapahtuva juominen suhteutuu juomistilanteisiin ravintolassa? Tutkimusaineistoina käytetään etnografista havainnointiaineistoa ravintoloista, ravintoloissa käyvien nuorten aikuisten kirjoittamia päiväkirja-aineistoja, ravintolassa käyvien nuorten aikuisten ja ravintolalahenkilökunnan ryhmähaastatteluja ja erityyppisiä ravintolaelämää käsitteleviä ja taustoittavia media-aineistoja ja viranomaisasiakirjoja. Tutkija: *Jukka Törrönen*, Alkoholitutkimussäätiö.

APURAHAT

Vuoden aikana maksettiin apurahoja seuraavasti: aikaisempiin päätöksiin perustuvat tutkimussopimusapurahat 250.004 euroa ja vuoden aikana maksetut varsinaiset apurahat 138.145 euroa. Valtaosa apurahoista myönnettiin syksyllä tapahtuneen haun perusteella. Tällöin käsiteltiin 61 apurahahakemusta, ja apuraha myönnettiin 20 hakijalle. Hakemusten yhteissumma oli 1.074.673 euroa.

Varsinaiset apurahat

Valtiot. maist. *Mika Alavaikko* 8.928 euroa: Suomalaisen hyvinvointivaltion ja alkoholi-järjestelmän muuttunut suhde

Proviisori *Juha Ketonen* 7.040 euroa: Effects of chronic ethanol treatment on the apolipoprotein E-knockout mouse model

Valtiot. maist. *Ulla Knuuti* 5.952 euroa: Menneisyys, muutos ja uusi elämäntapa. Kokemuksia huumeiden käytön lopettaneiden elämästä

Lääket. toht. *Marja-Leena Kylänpää* 6.000 euroa: Akuutin haimatulehduksen syntymekanismien tutkimus ja uudet hoitomuodot

Dos. *Seppo Meri, Jinhui Yang, M.D.*, ja työryhmä 15.000 euroa: Komplementti-järjestelmä alkoholivälitteisessä maksavauriossa

Yhteiskuntat. maist. *Heikki Ollikainen* 9.100 euroa: Internet valistuksen välineenä –

verkkoyhteisö päihteidenkäytön oman toimisen muutoksen tukena

Dos. *Pekka Saarnio* 7.936 euroa:

Kuka milloinkin selviytyy päihdeongelmasta

Prof. *Mikko Salaspuro* 34.500 euroa:

Asetaldehydi – paikallinen karsinogeeni: alkoholiperäisen syövän synty ja ehkäisy

Fil. maist. *Jussi Wacklin* 14.300 euroa

(Heikki Wariksen apuraha): Drinking in public places in St. Petersburg/Leningrad and Helsinki 1917–1990. A comparative study

Dos. *Juha Veijola* 6.000 euroa: Joulumerkkikotilasten selviytyminen aikuisiässä – seurantatutkimus alkoholin liikakäytöstä

Fil. kand. *Mikko Ylikangas* 17.906 euroa:

Huumausaineet ja niiden torjunta Helsingissä 1920–1955

Pro gradu -palkinnot

Fil. maist. *Antti Nissinen* 1.000 euroa:

Production of monoclonal antibody against phosphatidylethanol

Valt. yo *Jussi-Pekka Perälä* 1.000 euroa:

Hidasta ja nopeeta – tutkielma narkomaanien arjesta

Tutkimussopimusapurahat

Uusia tutkimussopimusapurohoja ja vanhojen sopimusprojektien jatkorahoitusta vuodeksi 2003 myönnettiin seuraavasti:

Dos. *Hannu Alho* 4.037 euroa: Alkoholi-riippuvuuden, persoonallisuuden ja makeanmieltymyksen väliset yhteydet: makeanmieltymyksen ennustearvo naltreksonihoidossa

Dos. *Hannu Alho* 5.685 euroa: Alkoholin riskikuluttajien farmakologinen mini-interventio: alkoholinkulutuksen vähentäminen naltreksonilla ja mini-interventiolla

Airi-Alina Allaste, M.A. in Sociology, 6.000 euroa: Drug user subcultures in Estonia

Fil. maist. *Pia Bäckström* 21.214 euroa: Retkahtamisen neurobiologinen perusta

Fil. maist. *Meri Koistinen* 22.856 euroa: Aminohappovälittäjien merkitys alkoholi-riippuvuuden kehittämisessä

Prof. *Esa R. Korpi* ja fil. maist. *Tommi Möykynen* 23.546 euroa: Aivojen välittäjä-ainereseptorit alkoholi- ja huumeriippuvuuden uusissa malleissa

Dos. *Timo Kortteinen* 5.466 euroa: Alcohol, ethnicity and identity – Religion and alcohol consumption in Sarawak, East Malaysia

Yhteiskuntat. maist. *Katja Kuusisto* 4.464 euroa (tutkimussuunnitelman täsmentämiseen) Tie toipumiseen. Tutkimus alkoholismista selviytyneiden

päihdeongelman kehittymisestä, ongelmajasta ja toipumisreiteistä

Lääket. lis. *Esti Laaksonen* 8.928 euroa: Alkoholi-riippuvuuden näyttöön perustuva hoito: tehostaminen ja vertailu

Fil. maist. *Sami Ojanen* 19.856 euroa: Alkoholi- ja huumeriippuvuuden hermostollinen perusta

Prof. *Pertti Panula*, fil. maist. *Kaj Karlstedt*, fil. maist. *Minnamajja Lintunen*, *Adrian Lozada*, M.Sc., ja fil. maist. *Heidi Rosenström* 23.808 euroa: Histamiini H3-reseptori ja alkoholi-käyttäytyminen

Prof. *Matti Peltonen*, valtiot. maist. *Hanna Kuusi*, valtiot. maist. *Aija Kaartinen*, valtiot. yo *Riitta Matilainen* ja valtiot. maist. *Mari Soikkeli* 26.784 euroa: Alkoholi ja naiset Suomessa 1917–1987

Valtiot. maist. *Riikka Perälä* 21.856 euroa: Haittojen vähentäminen ja matala kynnyksen suomalaisessa huume- ja huumehoidossa. Etnografinen tutkimus suonensisäisten huumeidenkäyttäjien terveysneuvonnasta

Psykol. maist. *Minna-Leena Pulkkinen* 14.128 euroa: Toistuvasti rattijuopumuksesta tuomittujen henkilöiden kokemukset rattijuopumuksesta

Yhteiskuntat. maist. *Arja Ruisniemi* 17.856 euroa: Muuttuuko minä? Tutkimus päihde-riippuvuudesta toipuvan asiakkaan muutosprosessista

Valtiot. maist. *Mikko Salasuo* 17.856 euroa: Huumeet ja teknokulttuuri

Prof. *Markku Savolainen ja työryhmä* 23.852 euroa: Alkoholin muuntamat fosfolipidit alkoholisairauksien aiheuttajana ja ateroskleroosin estäjänä

Fil. maist. *Sari Sjöberg* 18.750 euroa: Psykedelinen huumeiden käyttö ja käyttäjän elämäntutkimus

Dos. *Jukka Törrönen* ja yhteiskuntat. maist. *Seppo Soine-Rajanummi* 6.168 euroa: Julki-juomisongelmat, moraalisaatö ja uudet sosiaali- ja kontrollipoliittiset ohjelmat

Dos. *Jukka Törrönen* 29.844 euroa: Ravintola, sosiaalinen kontrolli ja nuorten aikuisen juomiskulttuurit

Valtiot. maist. *Katariina Warpenius* 17.856 euroa: Raittiusliikkeen mureneminen Suomessa kieltolain kumoamisen jälkeen: Tutkimus raittiusliikkeestä ja raittiustyöstä osana suomalaista alkoholisaatö

MUU TOIMINTA

Muu toiminta kotimaassa

Kari Poikolainen oli Helsingin yliopiston kansanterveystieteen dosentti, A-klinikkasäätien valtuuskunnan jäsen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän työterveysalan eettisen toimikunnan jäsen ja varapuheenjohtaja, Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecimin Mitä nyt -palstan ja psykiatrian uutisten toimittaja, Sosiaalilääketieteellisen Aikakauslehden toimituskunnan jäsen, Suomalainen Lääkäriseura Duodecimin päihdesairauksien käypä hoito -ryhmän jäsen, Uudenmaan lääninoikeuden asiantuntijajäsen varajäsen ja Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) pysyvä asiantuntija epidemiologian alalla.

Kertomusvuoden aikana säätien sopimustutkijat esittelivät tuloksiaan lukuisissa esitelmässä kotimaassa.

Kansainvälinen yhteistyö

WHO:n kanssa yhteistyö on jatkunut monella tasolla. *Kari Poikolainen* kuului jäsenenä WHO:n asiantuntijaelimeen Expert Advisory Panel on Drug Dependence and Alcohol Problems.

Kalervo Kiiänmaa toimi Alcohol-lehden toimituskunnan jäsenenä.

Kari Poikolainen oli Addiction-lehden apulais-toimittaja ja kuului sen toimituskuntaan.

Säätien toimintaan liittyvistä kansainvälisistä kokouksista ja suomalaisista esitelmän pitäjistä mainittakoon:

The Community-based Prevention of Alcohol and Drug-related Harms. Helsinki, 18.–23.3. *Thomas Karlsson* ja *Jukka Törrönen* sekä *Seppo Soine-Rajanummi* pitivät esitelmän.

Refiguring Consumption and Addiction, Lancaster, Iso-Britannia, 4.–5.4. *Airi-Alina Allaste* piti esitelmän.

The seminar "Not in my backyard" – om offentlig rum, marginalisering och interventioner", Helsinge, Tanska, toukokuu. *Jukka Törrönen* piti esitelmän.

The 28th Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol, Pariisi, Ranska. 3.–7.6. *Jukka Törrönen ja Kari Poikolainen* pitivät esitelmän.

Crossroads in Cultural Studies, Tampere, 29.6.–2.7. *Airi-Alina Allaste* piti esitelmän.

Research Society on Alcoholism 2002, San Francisco, Yhdysvallat, 28.6.–2.7. *Kari Poikolainen, Esa Korpi ja Tommi Möykkynen* esittivät posterin.

The Research Committee on Deviance and Social Control Session Urban Crime and Safe Cities (5) of the XVth ISA World Congress of Sociology, Brisbane, Australia, 7.–13.7. *Jukka Törrönen* piti esitelmän.

Nordic Sociology Conference 2002 : The Network Society – Opportunity or Oppression?, Reykjavik, Islanti, 5.–17.8. *Timo Korander ja Seppo Soine-Rajanummi* pitivät esitelmän.

VII Nordiskt Kvinnohistorikermöte, Göteborg, Ruotsi, 10.8. *Aija Kaartinen* piti esitelmän.

The 11th Congress of the International Society for Biomedical Research on Alcoholism, San Francisco, Yhdysvallat, 28.6.–3.7. *Kalervo Kiiänmaa* organisoï symposiumin ja piti esitelmän.

European Society for Biomedical Research on Alcoholism, Nordmann Award Meeting, Göteborg, Ruotsi, 29.–31.8. *Kalervo Kiiänmaa* oli kutsuttu pitämään esitelmä.

The 13th Annual International Conference "European Society for Social Drug Research", Helsinki, 26.–28.9. *Airi-Alina Allaste* piti esitelmän.

VINSALUD 2002, Wine and Health International Congress, Santiago, Chile, 20.–23.10. *Hannu Alho* piti esitelmän.

NAD's research meeting "Ungdomar, vuxna och rusmedel i Norden", Helsinki, 24.–25.10. *Seppo Soine-Rajanummi* piti esitelmän.

32nd Annual Meetig of the Society for Neuroscience, Orlando, Yhdysvallat, 2.–7.11. *Kalervo Kiiänmaa* esitti posterin.

TALOUS

Säätiön menot nousivat 513.684 euroon vuonna 2002. Valtaosa, 388.149 euroa, käytettiin tutkimustoimintaan. Säätiö sai avustuksia yhteensä 609.748 euroa. Kirjojen myynnistä kertyi tuloja 6.078 euroa. Käyttämättä jääneitä tutkimussopimusvaroja palautettiin yhteensä 12.340 euroa. Hyväksytty kulubudjetti alittui 95.997 eurolla ja tilikauden ylijäämä oli 102.075 euroa.

Voimassa olevien tutkimussopimus päätösten mukaisesti varoja on sidottu 325.127 euroa vuodeksi 2003, 263.746 euroa vuodeksi 2004, 86.613 euroa vuodeksi 2005 ja 4.464 euroa vuodeksi 2006.

SÄÄTIÖN TOIMINTAAN LIITTYVIÄ JULKAISUJA

Aalto-Setälä, T. & L. Haarasilta & M. Marttunen & A. Tuulio-Henriksson & K. Poikolainen & H. Aro & J. Lönnqvist: Major depressive episode (MDE) among young adults: CIDI-SF versus SCAN consensus diagnoses. *Psychological Medicine* 32: 1309–1314, 2002.

Aalto-Setälä, T. & M. Marttunen & A. Tuulio-Henriksson & K. Poikolainen & J. Lönnqvist: Depressive symptoms in adolescence as predictors of early adulthood depressive disorders and maladjustment. *American Journal of Psychiatry* 159: 1235–1237, 2002.

Aalto-Setälä, T. & M. Marttunen & A. Tuulio-Henriksson & K. Poikolainen & J. Lönnqvist: Psychiatric treatment seeking and psychosocial impairment among young adults with depression. *Journal of Affective Disorders* 70: 35–47, 2002.

Aalto-Setälä, T. & K. Poikolainen & A. Tuulio-Henriksson & M. Marttunen & J. Lönnqvist: Predictors of mental distress in early adulthood: a five-year follow-up of 709 high-

school students. *Nordic Journal of Psychiatry* 56: 121–125, 2002.

Aho, Marko: Iskelmäkininkaan tuho. Suomen iskelmänsortuvat tähdet ja myyttinen sankaruus. Tampere: Acta Electronica Universitatis Tamperensis 199, 2002. (Sähköinen väitöskirja.)

Allaste, A.-A. & M. Lagerspetz: Recreational drug use in Estonia: the context of club culture. *Contemporary Drug Problems* 29: 183–200, Spring 2002.

Hakkarainen, Pekka & Jukka Törrönen: Huumet ja hyvinvointivaltiollisen kehityksen muutos lehtien pääkirjoituksissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 67(6): 539–551, 2002.

Halonen, Mia: Kertominen terapian välineenä: tutkimus vuorovaikutuksesta myllyhoidon ryhmäterapiassa. Suomalaisen kirjallisuuden seura: Helsinki 2002. (Väitöskirja.)

Halsted, C. H. & J. A. Villanueva & A. M. Devlin & O. Niemelä & S. Parkkila & T. A. Garrow & L. M. Wallock & M. Shigenaga & S. Melnyk & S. J. James: Folate deficiency disturbs hepatic

methionine metabolism and promotes liver injury in the ethanol-fed micropig. Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America 99: 10072–10077, 2002.

Heikius, B. & O. Niemelä & S. Niemelä & T. Karttunen & J. Lehtola: Elevated serum PIIINP and laminin in bowel disease indicate hepatobiliary and pancreatic dysfunction. Hepatogastroenterology 49: 404–411, 2002.

Jousilahti, P. & E. Vartiainen & H. Alho & K. Poikolainen & P. Sillanaukea: Opposite associations of carbohydrate-deficient transferrin and gamma-glutamyl transferase with prevalent coronary heart disease. Archives of Internal Medicine 162: 817–821, 2002.

Karlsson, Thomas & Jukka Törrönen: Alkoholpreventionens rationalitet ur de lokala myndigheternas perspektiv. Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift 19(5–6): 345–361, 2002.

Korander, Timo: Arvioyhteenveto: Miten käy, kun poliisi ei siedä häiriökäyttäytymistä? Teoksessa: Korander, Timo & Seppo Soine-Rajanummi (toim.): Kahdeksalta Koskarille – samantien sakot. Tampereen nollatoleranssikokeilu 1999–2000: historiallinen konteksti, vastaanotto ja vaikuttavuus, s. 400–420. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 13. Poliisiammattikorkeakoulu: Espoo 2002.

Korander, Timo: Johdatus raporttiin. Teoksessa: Korander, Timo & Seppo Soine-Rajanummi (toim.): Kahdeksalta Koskarille – samantien sakot. Tampereen nollatoleranssikokeilu 1999–2000: historiallinen konteksti, vastaanotto ja vaikuttavuus, s. 16–20. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 13. Poliisiammattikorkeakoulu: Espoo 2002.

Korander, Timo: Näkökulma nuorisoon – eli

ekskursio nuorten käyttäytymisen muuttamiseen ja siihen reagoimiseen. Teoksessa: Korander, Timo & Seppo Soine-Rajanummi (toim.): Kahdeksalta Koskarille – samantien sakot. Tampereen nollatoleranssikokeilu 1999–2000: historiallinen konteksti, vastaanotto ja vaikuttavuus, s. 359–399. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 13. Poliisiammattikorkeakoulu: Espoo 2002.

Korander, Timo: Poliisihenkilöstön näkökulma rikoksentorjuntaprojektiin. Teoksessa: Korander, Timo & Seppo Soine-Rajanummi (toim.): Kahdeksalta Koskarille – samantien sakot. Tampereen nollatoleranssikokeilu 1999–2000: historiallinen konteksti, vastaanotto ja vaikuttavuus, s. 212–279. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 13. Poliisiammattikorkeakoulu: Espoo 2002.

Korander, Timo: Rikostilastoanalyysi. Teoksessa: Korander, Timo & Seppo Soine-Rajanummi (toim.): Kahdeksalta Koskarille – samantien sakot. Tampereen nollatoleranssikokeilu 1999–2000: historiallinen konteksti, vastaanotto ja vaikuttavuus, s. 280–320. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 13. Poliisiammattikorkeakoulu: Espoo 2002.

Korander, Timo & Marja-Liisa Laapio & Seppo Soine-Rajanummi: Nollatoleranssin, ”Viideltä saunaan ja kuudelta putkaan” -hankkeen ja monitahoarvioinnin perusteet. Teoksessa: Korander, Timo & Seppo Soine-Rajanummi (toim.): Kahdeksalta Koskarille – samantien sakot. Tampereen nollatoleranssikokeilu 1999–2000: historiallinen konteksti, vastaanotto ja vaikuttavuus, s. 21–59. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 13. Poliisiammattikorkeakoulu: Espoo 2002.

Korander, Timo & Seppo Soine-Rajanummi (toim.): Kahdeksalta Koskarille – samantien sakot. Tampereen nollatoleranssikokeilu

1999–2000: historiallinen konteksti, vastaanotto ja vaikuttavuus. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 13. Poliisiammattikorkeakoulu: Espoo 2002.

Korander, Timo & Seppo Soine-Rajanummi & Mikael Sainio: Kansalaisnäkökulmat.

Teoksessa: Korander, Timo & Seppo Soine-Rajanummi (toim.): Kahdeksalta Koskarille – samantien sakot. Tampereen nollatoleranssikokeilu 1999–2000: historiallinen konteksti, vastaanotto ja vaikuttavuus, s. 81–169. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 13. Poliisiammattikorkeakoulu: Espoo 2002.

Laapio, Marja-Liisa & Timo Korander & Anu Kela-salmi & Seppo Soine-Rajanummi: Nuorten näkökulma. Teoksessa: Korander, Timo & Seppo Soine-Rajanummi (toim.): Kahdeksalta Koskarille – samantien sakot. Tampereen nollatoleranssikokeilu 1999–2000: historiallinen konteksti, vastaanotto ja vaikuttavuus, s. 321–358. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 13. Poliisiammattikorkeakoulu: Espoo 2002.

Lagerspetz, M. & A.-A. Allaste: Eesti uimasti-poliitika kujunemine (English summary: The emergence of Estonian drug policy). Teoksessa: Vetik, R. (toim.): Eesti Inimarengu Aruanne 2002 (Human Development Report 2002), s. 35–40. Institute of International Social Studies, Tallinn Pedagogical University: Tallinn 2002.

Lindeman, S. & J. Kaprio & E. Isometsä & K. Poikolainen & M. Heikkinen & J. Hämäläinen & L. Haarasilta & T. Laukkala & H. Aro: Spousal resemblance for history of major depressive episode in the last year. *Psychological Medicine* 32: 363–367, 2002.

Niemelä, O.: Päihteiden käytön diagnostiikka. *Suomen Lääkärilehti* 40: 3963–3968, 2002.

Niemelä, O.: Serum diagnosis of ALD and markers of ethanol intake. Teoksessa: Sherman, D. & V. Preedy & R. Watson (toim.): Ethanol and the liver: mechanisms and management. s. 411–449. Taylor and Francis Academic Publishers: 2002.

Niemelä, O. & S. Parkkila & B. Bradford & Y. Iimuro & M. Pasanen & R. G. Thurman: Effect of Kupffer cell inactivation on ethanol-induced protein adducts in the liver. *Free Radical Biology Medicine* 33: 350–355, 2002.

Niemelä, O. & S. Parkkila & M. Koll & V. Preedy: Generation of protein adducts with malondialdehyde and acetaldehyde in type I and type II fibre predominant muscles of rats exposed to ethanol and acetaldehyde dehydrogenase inhibitor, cyanamide. *The American Journal of Clinical Nutrition* 76: 668–674, 2002.

Peltonen, Matti: Remua ja ryhtiä. Alkoholiolot ja tapakasvatus 1950-luvun Suomessa. Gaudeamus: Tampere 2002.

Poikolainen, K.: A nice try that fails – the SBU review on the treatment of alcohol and drug problems. *Alcohol and Alcoholism* 37: 416–418, 2002.

Poikolainen, K.: Alcohol intake, drinking patterns and physical health. *Wiener Zeitschrift für Suchtforschung* 25: 9–13, 2002.

Poikolainen, K.: Antecedents of substance use in adolescence. *Current Opinion in Psychiatry* 15: 241–245, 2002.

Poikolainen, K.: Quién pierde en esa apuesta: consecuencias del consumo de las drogas. Teoksessa: La drogadicción en México – indiferencia o prevención, s. 175–194. ING Seguros 2001.

Poikolainen, K.: SBU ei onnistunut selkiyttämään päihdeongelmien hoitoa. *Yhteiskuntapolitiikka* 67(5): 496–497, 2002.

Poikolainen, K.: SBU lyckades inte bringa

- reda i missbrukarvården. *Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift* 19(3):224–225, 2002.
- Poikolainen, K. & K. Leppänen & E. Vuori:* Alcohol sales and fatal alcohol poisonings: a time-series analysis. *Addiction* 97: 1037–1040, 2002.
- Poikolainen, K. & J. Podkletnova & H. Alho:* Accuracy of quantity-frequency and graduated frequency questionnaires in measuring alcohol intake: comparison with daily diary and commonly used laboratory markers. *Alcohol and Alcoholism* 37: 573–576, 2002.
- Preedy, V. & J. Adachi & M. Asano & M. Koll & D. Mantle & O. Niemelä & S. Parkkila & A. G. Paice & T. Peters & R. Rajendram & H. K. Seitz & Y. Ueno & S. Worrall:* Free radicals in alcoholic myopathy: Indices of damage and preventive studies. *Free Radical Biology Medicine* 32: 683–687, 2002.
- Romppanen, J. & K. Punnonen & P. Anttila & T. Jakobsson & J. Blake & O. Niemelä:* Serum sialic acid as a marker of alcohol consumption: effect of liver disease and heavy drinking. *Alcoholism. Clinical and Experimental Research* 26:1234–1238, 2002.
- Room, Robin & David Jernigan & Beatriz Carlini-Marlatt & Oye Gureje & Klaus Mäkelä & Mac Marshall & Maria Elena Medina-Mora & Maristela Monteiro & Charles Parry & Juha Partanen & Leanne Riley & Shekhar Saxena:* Alcohol in developing societies: a public health approach. Helsinki: Finnish Foundation for Alcohol Studies, in collaboration with the World Health Organization, 2002.
- Saarnio, P.:* Miehet ja naiset päihdehoidossa: kolme empiristä tutkimustulosta. *Yhteiskuntapolitiikka* 67(3): 269–273, 2002.
- Saarnio, P. & V. Knuutila:* Riskfaktorer bakom avbruten institutionsvård av missbrukare. *Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift* 19(3): 193–201, 2002.
- Salasuo, Mikko:* Huumeigentän uudet ulottuvuudet: viihdekäyttö ajankuvana. Teoksessa: Kaukonen, Olavi & Pekka Hakkarainen (toim.): Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa, s. 38–67. Gaudeamus: Helsinki 2002.
- Soine-Rajanummi, Seppo & Timo Korander:* Sosiaali- ja nuorisotyön näkökulmia rikosten torjuntaprojektissa. Teoksessa: Korander, Timo & Seppo Soine-Rajanummi (toim.): Kahdeksalta Koskarille – samantien sakot. Tampereen nollatoleranssikokeilu 1999–2000: historiallinen konteksti, vastaanotto ja vaikuttavuus, s. 170–211. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 13. Poliisiammattikorkeakoulu: Espoo 2002.
- Soine-Rajanummi, Seppo & Timo Korander:* Viideltä saunaan ja kuudelta putkaan -hanke julkisena tarinana – median näkökulma. Teoksessa: Korander, Timo & Seppo Soine-Rajanummi (toim.): Kahdeksalta Koskarille – samantien sakot. Tampereen nollatoleranssikokeilu 1999–2000: historiallinen konteksti, vastaanotto ja vaikuttavuus, s. 60–80. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 13. Poliisiammattikorkeakoulu: Espoo 2002.
- Törrönen, Jukka:* Alkoholipolitiikan positionering inom pressen åren 1993–2000. *Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift* 19(1): 5–23, 2002.
- Törrönen, Jukka:* Lehdistön huumepoliittinen asemoituminen vuosina 1993–2000. *Yhteiskuntapolitiikka* 67(6): 523–538. 2002.
- Törrönen, Jukka:* Lääkärin ja potilaan vuorovaikutus mikroskooppisessa analyysissä. Kirja-arvio teoksesta Sorjonen, Marja-Leena & Anssi Peräkylä & Kari Eskola (toim.): Keskustelu lääkärin vastaanotolla.

Vastapaino: Tampere 2001. Yhteiskunta-politiikka 67(2): 188–191, 2002.

Törrönen, Jukka: Nollatoleranssi, media ja paikallisyhteisöllisyys. Tiedotustutkimus 3/2002, 32–49.

Törrönen, Jukka: Semiotic theory on qualitative interviewing with stimulus texts.

Qualitative Research 2: 343–362, 2002.

Törrönen, Jukka: Tieteellisen tekstin rakenne.

Teoksessa: Kinnunen, Merja & Olli Löytty (toim.): Tieteellinen kirjoittaminen, s. 29–49. Vastapaino: Tampere 2002.

Vahtera, J. & K. Poikolainen & M. Kivimäki &

L. Ala-Mursula & J. Pentti: Alcohol intake

and sickness absence: a curvilinear relation. American Journal of Epidemiology 156: 969–976, 2002.

Winter, Torsten & Sakari Karvonen & Jaakko Kaprio & Eero Lahelma: Uskonnollisuuden yhteys raittiuden pysyvyyteen pojilla ja tytöillä. Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti 39: 273–287, 2002.

Väkeväinen, Satu: Local acetaldehyde production as a pathogenetic factor for upper digestive tract cancers in humans. Research Unit of Substance Abuse Medicine, University of Helsinki: Helsinki 2002. (Väitöskirja.)

Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki PL 220, 00531 Helsinki

<http://www.alkoholitutkimussaatio.fi>